

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів музики, методика музичного виховання, сценічна майстерність.

ВАЛЬКЕВИЧ Раїса Андріївна – народна артистка України, професор кафедри вокально-хорових дисциплін та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів музики, методика музичного виховання, сценічна майстерність.

INFORMATION ABOUT AUTHORS

YANENKO Oksana Andriivna – is a PhD in Pedagogics, a Senior Lecturer of the Department of Vocal and Choral Disciplines and Techniques of Music

Education of Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional training of future teachers of music, methodology of music education, acting skills.

VALKEYVCH Raisa Andriivna – People's Artist of Ukraine, Professor of the Department of Vocal and Choral Disciplines and Techniques of Music Education of Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional training of future teachers of music, methodology of music education, acting skills.

Рецензент – д. п. н. професор Растрюгіна А. М. Стаття надійшла до редакції 28. 09. 2018 р.

УДК 378.046

ЧАБАНОВИЧ Надія Богданівна – завідувача відділенням анестезіології та інтенсивної терапії Державна установа «Науково-практичний центр ендovasкулярної нейроентенохірургії НАМН України», м. Київ
ORCID:0000-0002-5113-5082
e-mail: nadja_ch@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ-АНЕСТЕЗІОЛОГІВ У КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Реформа медичної галузі, ініційована Міністерством охорони здоров'я України, протягом останніх місяців є одним з найактуальніших соціальних питань. Це комплексний процес, який торкається багатьох аспектів у сфері охорони здоров'я. З метою реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу, забезпечення всебічного входження України у європейський політичний, правовий, економічний та освітній простір Указами Президента затверджена Стратегія інтеграції України до ЄС. Україна є країною-учасницею Болонського процесу і саме Болонський процес став поштовхом та засобом демократизації та інтеграції освіти, зокрема вищої медичної освіти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами медичної освіти в Україні та закордоном займалися відомі вітчизняні та європейські вчені: розвиток медичної освіти в Україні (О. Волосовець, Ю. Поляченко, Г. Пилип та ін.); розвиток медичної освіти в країнах Європейського Союзу (Н. Кучумова, В. Майборода, І. Паламаренко, С. Куртоні (S. Curtoni), Б. Гастел (B. Gastel), Р. Дейв (R. Dave)); якість медичної освіти (М. Банчук, М. Білинська, І. Булах, Дж. Джонстон (J. Johnstone),

В. Малінсон (V. Mallinson), С. Тейлор (S. Taylor) та ін.); вплив Болонського процесу на систему медичної освіти (Ю. Вороненко, В. Москаленко, О. Панасенко, А. Підаєв та ін.).

В епоху глобалізації та інтернаціоналізації європейської вищої освіти гостро постає питання взаємного визнання навчальних планів і програм, кваліфікаційних рівнів освіти, оцінок тощо. Важливим є порозуміння стосовно принципів контролю якості освіти, у питаннях ліцензування і акредитації вищих навчальних закладів різних типів і рівнів у різних країнах світу. Відповідно, серед новітніх тенденцій розвитку вищої школи як інтернаціонального явища особливе місце займає інтеграція вищої освіти у європейську та світову систему вищої освіти, що має на меті створення єдиного освітнього простору, а саме: розвиток науки й інтенсивність нарощування наукового потенціалу; збільшення кількості підготовлюваних фахівців з вищою освітою; збільшення кількості іноземних студентів. Ці ознаки, на думку науковців, зумовлюють впровадження міжнародних стандартизованих систем моніторингу якості освіти; орієнтацію роботи вишів на наукові досягнення й інновації як джерело фінансування і навчального закладу; подальшу демократизацію системи управління освітнім

закладом; більш ефективну інформатизацію діяльності закладу, факультетів, кафедр; підвищення рівня фундаменталізації навчання і професіоналізації випускників [8, с. 24].

Метою статті є визначення тенденцій професійної підготовки лікарів-анестезіологів у країнах Західної Європи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальним напрямом розвитку співробітництва європейських країн стало формування єдиного освітнього простору. Характерною особливістю європейської освітньої політики стала організація співробітництва між національними освітніми системами та обмін досвідом між ними, а основною функцією – формування загальних пріоритетів та цілей, визначення механізмів співробітництва. У 1975 році у Берліні було створено Європейський центр розвитку професійної освіти CEDEFOP (Centre Europeen de Developement et Evaluation de la Formation Professionnelle) та Консультативний комітет з питань медичної підготовки [6].

Консультативний комітет з питань медичної підготовки працював над створенням стандартів базової і післядипломної медичної підготовки в Європейському Союзі та забезпечував зв'язок між європейськими медичними організаціями, університетами, національними урядами і Єврокомісією. У червні 1975 року Європейське економічне співтовариство видало директиву про вільне переміщення лікарів і первісне визнання їхніх дипломів та сертифікатів, яка відкрила можливість вільно переміщуватись лікарям між державами Європи. У 1976 році Рада Міністрів ЄС запропонувала спільну Програму дій розвитку освіти, що включала в себе: доступ до вищої освіти, визнання дипломів, загальні навчальні програми, інформаційну політику [17].

Європейські вищі навчальні заклади укладають угоди про співпрацю, які стосуються різних аспектів викладання і навчання. Здебільшого ці угоди пов'язані з академічною мобільністю та обміном студентами і викладачами. У деяких випадках ці зв'язки переростають у консорціуми й університетські мережі. Як правило, такі об'єднання навчальних закладів мають дещо обмежені права. Їх розглядають переважно як добровільні об'єднання ВНЗ для виконання конкретних освітніх проектів. Але робота з погодження вимог і освітніх стандартів, що проводиться учасниками консорціумів і університетських мереж сприяє інтернаціоналізації вищої освіти [1].

Усі ці процеси були спрямовані на підвищення якості освіти як основного критерію конкурентоспроможності і майбутніх медичних працівників, зокрема лікарів-

анестезіологів. Рішенням конференції ЮНЕСКО було прийнято «Всесвітню декларацію про вищу освіту для ХХІ століття», яка містила більш деталізоване й універсальне тлумачення поняття «якість вищої освіти». Зокрема в ній зазначено, що якість у вищій освіті є багатомірною концепцією, котра повинна охоплювати всі його функції та види діяльності: навчальні та академічні програми; наукові дослідження та стипендії; укомплектування кадрами і студентами; матеріально-технічну базу та устаткування; роботу на благо суспільства та академічне середовище [14].

Міжнародна організація зі стандартизації (International Organization for Standardization (ISO)) дала таке визначення якості як сукупність характеристик об'єкта, що відносяться до його здатності задовольняти встановлені та передбачувані потреби [19].

Аналіз наукової літератури засвідчив [1; 8; 14; 19], що якість освіти є системною категорією, та включає такі компоненти як якість навчання і якість підготовки. Поняття якості освіти є багатоаспектним, оскільки до безлічі його критеріїв належать кваліфікація викладачів, стан матеріальної й лабораторної бази, якість і кількість науково-методичної літератури, сучасність навчальних програм, якість професійних студентських практик та ін. Тобто, якість підготовки – це здатність студента, майбутнього фахівця, відповідати вимогам галузі, до виконання завдань якої він готується у вищому навчальному закладі, готовність фахівця без тривалої адаптації увійти у виробничу діяльність. Моніторинг якості освіти може здійснюватися двома принципово різними шляхами – через контроль навчального процесу та контролю знань випускника. Підвищення якості освіти неможливо без використання нормування професійних, навчальних, соціальних та інших характеристик освіти, а також педагога і студента.

У компаративній педагогіці постійно здійснюється порівняльний аналіз розвитку та модернізації медичної освіти в Україні з тими процесами, що відбуваються в країнах Західної Європи з метою імплементації передового досвіду з питань професійної підготовки медичних працівників, зокрема лікарів-анестезіологів. Цій проблемі було присвячено всесвітню конференцію ЮНЕСКО з вищої освіти [4], на якій підкреслювалося, що проблема відповідності вищої освіти запитам суспільства і часу, її взаємодії з освітою в цілому, наукою і культурою набуває особливої важливості в період докорінних соціально-політичних і економічних перетворень у світі [5].

Зарубіжними науковцями визначені

основні принципи Європейської системи забезпечення якості вищої освіти, в тому числі й медичної, а саме: зацікавленість студентів і роботодавців, а також суспільства у високій якості вищої освіти; важливість автономії закладів і установ та усвідомлення ними відповідальності; наявність оптимальної й ефективної системи зовнішнього забезпечення якості, що відповідає своїй меті й не ускладнює роботу навчальних закладів більше, ніж це необхідно для виконання цією системою своїх завдань [18].

Такі серйозні чинники, як розширення автономії ВНЗ, децентралізація і передача повноважень від центральних національних урядів регіональним органам влади і самим ВНЗ, привносять ще більше різноманітності в системи національної медичної освіти. Найлегше піддаються міжнародній стандартизації такі аспекти освіти, як структура навчального року і система оцінки знань. У питанні структури студентських і аспірантських навчальних програм для лікарів-анестезіологів спостерігається повільний рух до англо-американської моделі. Важливим підтвердженням цієї ідеї стали Сорбонська і пізніше Болонська декларації. Підписана представниками міністерства освіти Франції, Німеччини, Італії і Великої Британії на зустрічі з нагоди дня заснування Сорбонського університету (25 травня 1998 року), декларація містить визнання прагнення країн до інтернаціоналізації через поступову уніфікацію дипломів, освітньо-наукових ступенів, освітніх циклів і таким чином – до створення реального єдиного простору європейської вищої освіти, а відтак і вищої медичної освіти [15].

Досягненням Болонського процесу стало підписання Болонської декларації, до якої приєдналися 45 країн, зокрема й Україна, метою якого було створення спільної Зони європейської вищої освіти загалом, що мало забезпечити привабливість вищої освіти, підвищення її конкурентоспроможності та подальше розширення і розвиток Європи. Для досягнення цих цілей були сформульовані такі завдання: створення системи зрозумілих усім кваліфікаційних ступенів вищої освіти; створення дворівневої системи вищої освіти, де перший рівень передбачає підготовку студентів до використання своїх знань і умінь на ринку праці а другий рівень повинен ґрунтуватися на успішному освоєнні першого рівня; створення системи накопичення і переведення (визнання) кредитів; мобільність студентів, викладачів, дослідників; співпраця в галузі управління якістю освіти; створення європейського стандарту вищої освіти [1].

Основним документом, що регламентує процедури забезпечення якості освіти серед

країн-учасниць Болонського процесу, є стандарти та норми забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Цей документ, згідно з яким гарантування якості освіти здійснюється на інституціональному, національному та європейському рівнях, містить систему забезпечення якості вищої освіти, а саме: стандарти та норми щодо забезпечення якості освіти на рівні ВНЗ; стандарти та норми щодо зовнішнього забезпечення якості освіти (на рівні держави); стандарти та норми щодо міжнародного (європейського) забезпечення якості освіти [16].

Забезпечення якості освіти в контексті Болонської декларації – це не лише надання сукупності знань та умінь, що ними має володіти особа, яка навчалася за певною освітньою програмою, але й розроблення критеріїв, форм та методів оцінювання знань. Якість освіти має відповідати міжнародним вимогам, вона забезпечується вищим навчальним закладом і гарантується державою [7]. Функції контролю та гарантування якості освіти в європейському освітньому просторі здійснює Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти (European Network for Quality Assurance in Higher Education – ENQA) [7].

Забезпеченням якості вищої освіти опікуються Міжнародна організація праці (International Labour Organization), Міжнародне бюро освіти (Bureau International d'Education), Європейський центр розвитку професійної освіти (European Centre for the Development of Vocational Training, GEDEFOP) та ін., котрі спрямовують свою діяльність на реалізацію основних принципів професійної підготовки, розвиток рівноцінного партнерства між професійною освітою та ринком праці, забезпечення трансформаційної функції та стимулювання інтеграційних процесів у системах країн-членів ЄС [13].

Основні стратегії розвитку медичної освіти у діяльності міжнародних організацій пов'язані із запровадженням державних програм щодо покращення здоров'я населення та доступності послуг з охорони здоров'я на основі підвищення якості та ефективності підготовки медичних працівників. Серед проблем більшості країн світу, які визначаються в міжнародних документах постали питання у сфері охорони здоров'я, що пов'язані з демографічними і епідеміологічними зрушеннями, посиленням соціально-економічних нерівностей, дефіцитом ресурсів, розвитком технологій і запитами населення, котрі постійно зростають [12].

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) (World Health Organization (WHO))

створено при ООН, головною метою якої є сприяння охороні здоров'я населення всіх країн світу. Ця організація координує міжнародне співробітництво для розвитку й удосконалення систем охорони здоров'я, викорінення інфекційних захворювань, впровадження загальної імунізації, боротьби з поширенням СНІДу, епідемій і пандемій, координації фармацевтичної діяльності. День заснування ВООЗ – 7 квітня (1948 р.) – щорічно відзначається як Всесвітній день здоров'я. До складу ВООЗ входять 193 країни. Україна є членом ВООЗ з 1948 р. (як незалежна країна поновила членство в 1992 р.) [11].

Сфера діяльності ВООЗ: зміцнення і вдосконалення національних служб охорони здоров'я; попередження неінфекційних і інфекційних захворювань і боротьба з ними; охорона і оздоровлення навколишнього середовища; охорона здоров'я матері і дитини; підготовка медичних кадрів; розвиток медично-біологічних досліджень; санітарна статистика [2].

Важливим для нашого дослідження аспектом діяльності міжнародних організацій є підготовка медичних кадрів, зокрема лікарів-анестезіологів. ВООЗ співпрацює з державами – членами в проведенні аналізу їхніх програм по підготовці медичних кадрів і створенні оптимальних програм по їхній підготовці. Програми ВООЗ націлені на підвищення ефективності праці кожної категорії працівників, а не тільки лікарів [3].

Питання охорони здоров'я є предметом діяльності міжнародних медичних організацій. Засновниками і членами міжнародних медичних організацій є держави, їх офіційні представники, а неурядових – зазвичай громадські, наукові організації (наукові товариства, асоціації, спілки, і т. ін.) і їх представники. Необхідність утворення міжнародних медичних організацій стала усвідомлюватися в 19 ст. як одна з ефективних форм об'єднання зусиль в боротьбі з хворобами, особливо епідемічними, загрозливими розвитку економіки, торгівлі, як умова розвитку медичної науки, розширення контактів, обміну інформацією та проведення спільних наукових досліджень [10].

Окрім міжнародних медичних організацій питаннями охорони здоров'я опікуються Міжнародні асоціації [9]: Асоціація медичних навчальних закладів в Європі; Асоціація університетських програм з управління охорони здоров'я населення (AUPH); Євразійська асоціація університетів; Європейська асоціація університетів (EUA); Міжнародна асоціація викладачів медичних наук; Міжнародна асоціація медичної інформатики (ІМА); Міжнародна асоціація

університетів (IAU); Міжнародна медична організація «Лікарі без кордонів»; Товариство академічної безперервної медичної освіти.

Для майбутніх лікарів-анестезіологів та лікарів-практиків необхідне розуміння важливості організації медично-освітнього спрямування для безперервної освіти та академічної і професійної мобільності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Вивчення тенденцій професійної підготовки лікарів та розвитку медичної освіти в країнах Західної Європи в контексті європейських інтеграційних процесів показав, що вітчизняні та зарубіжні науковці зосереджуються на висвітленні окремих аспектів, а саме: проблеми якості медичної освіти, вплив Болонського процесу на систему медичної освіти, розвиток медичної освіти в Україні та в країнах Європейського Союзу на певних етапах її реформування.

Основними тенденціями у розвитку сучасної медичної освіти країнах Західної Європи є: співробітництво між національними системами медичної освіти, забезпечення конкурентоспроможності держави на ринку праці, сприяння академічної мобільності студентів медичних спеціальностей та професійної мобільності лікарів, впровадження освітньої інформаційної мережі в медичну освіту для оновлення навчальних програм.

Тенденціями розвитку медичної освіти в країнах Західної Європи наприкінці ХХ століття стали: реорганізація системи охорони здоров'я; визначення організаційних рівнів, підвищення ролі професійної орієнтації, тривалості професійної підготовки; впровадження медичної етики у навчальний процес; мобільність студентів та фахівців медичних спеціальностей, зокрема й лікарів-анестезіологів; розширення автономності медичних університетів; доступність і відкритість медичної освіти.

Тенденціями розвитку медичної освіти в країнах Західної Європи згідно вимог Болонської декларації стали: створення відкритого європейського простору медичної освіти; реформування змісту медичної освіти; оновлення навчальних планів та програм підготовки лікарів, зокрема й лікарів-анестезіологів; підвищення якості медичної освіти; взаємне визнання медичних спеціальностей та дипломів; впровадження ступеневої освіти у вищих медичних навчальних закладах (бакалавр, магістр, доктор філософії).

Тенденціями реформування медичної освіти в країнах в країнах Західної Європи на початку ХХІ століття стали: створення єдиного простору медичної освіти, як складової європейського простору вищої освіти; неперервність медичної освіти; спрямованість

медичної освіти на покращення рівня здоров'я населення.

Пріоритетними напрямками професійної підготовки лікарів-анестезіологів в країнах Західної Європи є: глобалізація освітньої політики ЄС в галузі медичної освіти; прийняття Міжнародних стандартів медичної освіти; підтримка академічної мобільності студентів медичних спеціальностей та професійної мобільності лікарів-анестезіологів і викладачів; встановлення вимог до базової підготовки студентів, майбутніх лікарів-анестезіологів; розширення клінічного навчання лікарів-анестезіологів; полікультурність медичної освіти; автономність медичних університетів та університетських клінік як бази підготовки лікарів і медичних сестер; запровадження єдиної мови спілкування (вивчення іноземних мов); акредитація медичних навчальних закладів на рівні держави і на міжнародному рівні; створення єдиного європейського простору медичної освіти для безперервного професійного розвитку медичних фахівців, зокрема лікарів-анестезіологів; спрямованість медичної освіти на покращення рівня здоров'я населення.

Перспективи подальших досліджень зумовлені тим, що дослідження професійної підготовки лікарів-анестезіологів у країнах Західної Європи є цінним джерелом для вдумливого осмислення позитивного досвіду та його імплементації на теренах України, що важливо в умовах формування єдиного світового освітнього простору.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Верховляд О., Романовська Ю., Романовський О. Проблеми міжнародної співпраці у сфері вищої освіти: контроль за якістю освіти. Національний і міжнародний аспекти / О. Верховляд, Ю. Романовська, О. Романовський // Вища школа, №1. – 2010. – С. 15–24.
2. Всемирная организация здравоохранения // [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki> – Назва з екрану.
3. Всесвітня організація охорони здоров'я. Підготовка медичних кадрів // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://dok.znaimo.com.ua/docs/index-8379.html> – Назва з екрану.
4. Высшее образование в XXI в.: подходы и практические меры / ЮНЕСКО. Париж, 5-9 октября 1998 г. // Alma Mater. – 1998. – № 11. – С. 3–9.
5. Высшее образование в XXI в. Соответствие высшего образования требованиям современности // Alma Mater. – 1998. – № 12. – С. 23–26.
6. Европейский союз на пороге XXI века: выбор стратегии развития / [Под ред. Ю. А. Борко и О. В. Буториной]. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 287 с.

7. Загородній А. Європейська система забезпечення якості вищої освіти / А. Загородній // Вища школа. – № 4, 2006. – С. 15–22.

8. Зінковський Ю. Стандартизація освіти як імператив реформування вищої школи / Ю. Зінковський // Вища школа. Науково-практичне видання. 2010. – № 1. – 128 с.

9. Міжнародні асоціації // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://inter.bsmu.edu.ua/miznarodni-asociacii>. – Назва з екрану.

10. Міжнародні медичні організації // Медицина. Історія медицини. // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://bookish.link/istoriya-meditsiny/mijnarodni-medichni-organizatsiji-83768.html> – Назва з екрану

11. Міжнародні організації. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ). // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://ukrmap.su/uk-g11/948.html> – Назва з екрану.

12. Охрана здоровья в условиях экономического кризиса: задачи, стоящие перед Европейским регионом ВОЗ. – 2009. – 25 апреля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0011/132959/Oslo_report_rus.pdf – Название с экрана.

13. Пальчук М. Еволюційний розвиток професійної підготовки виробничого персоналу в країнах ЄС: досвід Великої Британії / М. Пальчук // Вища школа. Науково-практичне видання № 2, – 2011 р. – 128 с.

14. Реформа и развитие высшего образования. Программный документ. – Париж: ЮНЕСКО, 1995. – 56 с.

15. Сагинова О. В. Проблемы и перспективы интернационализации высшего образования (на примере Российской экономической академии им. Г. В. Плеханова): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.edit.muh.ru/content/conf/Saginova.htm> – Назва з екрана.

16. Стандарти та норми забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти // Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Документи і матеріали. – Ч 3. / Упоряд.: М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин; За ред. С. М. Ніколаєнка. – Т.: Вид-во ТНПУ ім. В Гнатюка, – 2006. – С. 83–109.

17. Czachór Z.: Vademecum Europa od A do Z. – Warszawa, 2002. – 197 p.

18. Edukacja w perspektywie integrowania się Europy / red. Nauk. Zdzislaw Wolk. – Zielona Gora: Wydaw. Wyzszej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbinskiego, 2000. – 163 p.

19. International Standard Classification of Education [Електронний ресурс]. – ISCED. – UNESCO, 1997. – 42 p. – Режим доступу: <http://www.unesco.org/education>.

REFERENCES

1. Verhoglyad O., Romanovska Yu., Romanovskij O. (2010) *Problemi mizhnarodnoyi spivpraci u sferi vishoyi osviti: kontrol za yakistyu osviti*. [Problems of international cooperation in the sphere of higher education: control over the quality of education]. Kyiv.
2. *Vsemirnaya organizaciya zdavoohraneniya*. [World Health Organization]. [Elektronnij resurs] Rezhim dostupa: <https://ru.wikipedia.org/wiki> – Nazva z ekranu.
3. *Vsesvitnya organizaciya ohoroni zdorov'ya. Pidgotovka medichnih kadriv*. [World Health Organization. Training of medical personnel]. [Elektronnij resurs] Rezhim dostupu: <http://dok.znaimo.com.ua/docs/index-8379.html> – Nazva z ekranu.
4. *Vysshee obrazovanie v XXI v.: podhody i prakticheskie mery*. [Higher education in the XXI century; approaches and practical measures]. Parizh.
5. *Vysshee obrazovanie v XXI v. Sootvetstvie vysshego obrazovaniya trebovaniyam sovremenosti*. [Higher education in the XXI century. Compliance with higher education requirements of modernity]. Kyiv.
6. *Evropejskij soyuz na poroge XXI veka: vybor strategii razvitiya*. [The European Union on the threshold of the XXI century: the choice of development strategy]. Moscow.
7. Zagorodnij, A. (2006). *Yevropejska sistema zabezpechennya yakosti vishoyi osviti*. [The European quality assurance system of higher education]. Kyiv.
8. Zinkovskij, Yu. (2010). *Standartizaciya osviti yak imperativ reformuvannya vishoyi shkoli*. [Standardization of education as an imperative for the reform of higher school]. Kyiv.
9. *Mizhnarodni asociaciyi*. [International Association of Societies]. [Elektronnij resurs] Rezhim dostupu: <http://inter.bsmu.edu.ua/miznarodni-asociacii>. – Nazva z ekranu.
10. *Mizhnarodni medichni organizaciyi*. [International Medical Organs // Medicine. History of Medicine]. [Elektronnij resurs] Rezhim dostupu: <http://bookish.link/istoriya-meditsiny/mijnarodni-medichni-organizatsiji-83768.html> – Nazva z ekranu
11. *Mizhnarodni organizaciyi. Vsesvitnya organizaciya ohoroni zdorov'ya (VOOZ)*. [International Organizations. National Health Organization (WHO)]. [Elektronnij resurs] Rezhim dostupu: <http://ukrmap.su/uk-g11/948.html> – Nazva z ekranu.
12. *Ohrana zdorovya v usloviyah ekonomicheskogo krizisa: zadachi, stoyashie pered Evropejskim regionom VOZ*. – 2009. – 25 aprelya. [Health care in the context of the economic crisis: challenges for the WHO European Region]. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupa:

http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0011/132959/Oslo_report_rus.pdf– Nazvanie s ekrana.

13. Palchuk, M. (2011). *Evolyucijij rozvitok profesijnoyi pidgotovki virobничого personalu v krayinah YeS: dosvid Velikoyi Britaniyi*. [The evolutionary development of professional training of production staff in the EU: the British experience]. Kyiv.

14. *Reforma i razvitie vysshego obrazovaniya. Programmnyj dokument*. (1995). Parizh: YuNESKO.

15. Saginova, O. V. *Problemy i perspektivy internacionalizacii vysshego obrazovaniya (na primere Rossijskoj ekonomicheskoy akademii im. G. V. Plehanova)*. [Problems and prospects of the internationalization of higher education (on the example of the Russian GV Plekhanov Economic Academy)]. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.edit.muh.ru/content/conf/Saginova.htm> – Nazva zekrana.

16. *Standarti ta normi zabezpechennya yakosti v Yevropejskomu prostori vishoyi osviti (2006). Osnovni zasadi rozvitku vishoyi osviti Ukraini v konteksti Bolonskogo procesu. Dokumenti i materialy*. [Standards and norms of quality assurance in the European Higher Education Area]. Kyiv.

17. Czachór Z.: *Vademecum Europa od A do Z*. – Warszawa, 2002.

18. *Edukacja w perspektywie integrowania się Europy* / red. Nauk. Zdzislaw Wolk. – Zielona Gora: Wydaw. Wyzszej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbinskiego, 2000.

19. *International Standard Classification of Education* [Електронний ресурс]. – ISCED. – UNESCO, 1997. – Режим доступу: <http://www.unesco.org/education>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧАБАНОВИЧ Надія Богданівна – завідувача відділенням анестезіології та інтенсивної терапії, Державна установа «Науково-практичний центр ендovasкулярної нейрорентгенохірургії НАМН України».

Наукові інтереси: професійна освіта, компаративна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHABANOVYCH Nadiia Bohdanivna – Head of the Department of Anesthesiology and Intensive Therapy, State Organisation «Science and Practical Centre of Endovascular Neurological Surgery NAMS of Ukraine».

Circle of scientific interests: professional education, comparative pedagogy.

Рецензент – д. п. н. професор Шандрюк С. І.
Стаття надійшла до редакції 09. 09. 2018 р.